Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 7

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej. Uczeń:	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I: Europa po kongresie wiedeńskim							
1. Kongres wiedeński	– okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego – uczestnicy kongresu wiedeńskiego i ich rola w podejmowaniu decyzji – „sto dni” Napoleona, jego klęska pod Waterloo i ostateczny upadek cesarza Francuzów – postanowienia kongresu wiedeńskiego – zmiany ustrojowe i terytorialne – Święte Przymierze – jego cele i uczestnicy – znaczenie terminów: *restauracja*, *legitymizm*, *równowaga europejska*	– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich (XIX.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *restauracja*, *legitymizm*, *równowaga europejska*; – zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815); – wskazuje na mapie państwa decydujące na kongresie wiedeńskim; – podaje przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: abdykacja, Święte Przymierze; – zna daty: bitwy pod Waterloo (18 VI 1815), podpisania aktu Świętego Przymierza (IX 1815); – prezentuje główne założenia ładu wiedeńskiego; – przedstawia decyzje kongresu dotyczące ziem polskich.	– wyjaśnia znaczenie terminu Związek Niemiecki; – zna datę „stu dni” Napoleona (III–VI 1815); – identyfikuje postać Aleksandra I; − przedstawia i wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po kongresie wiedeńskim.	– wyjaśnia znaczenie terminu „sto dni”; – identyfikuje postacie: Franciszka I, Fryderyka Wilhelma III, Aleksandra I; – omawia przebieg „stu dni” Napoleona; − ocenia zasady, na których podstawie stworzono ład wiedeński; – przedstawia działalność Świętego Przymierza.	– ocenia postawę Napoleona i Francuzów w okresie jego powrotu do kraju; – ocenia zasady, w oparciu o które stworzono ład wiedeński; – ocenia działalność Świętego Przymierza; - wyjaśnia, dlaczego Turcja nie przystąpiła do Świętego Przymierza.
2. Rewolucja	– przyczyny rewolucji	– charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– zna daty:	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia

przemysłowa	przemysłowej – uwarunkowania i kierunki rozwoju przemysłu w Europie – pierwsze wielkie ośrodki przemysłowe w Europie – rozwój transportu – skutki gospodarcze rewolucji przemysłowej – wynalazki XIX w. – elektryczność i początki telekomunikacji – znaczenie terminów: *fabryka, industrializacja, urbanizacja, kapitaliści, kapitalizm* – postacie historyczne: James Watt, Michael Faraday, Samuel Morse	najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktury społecznej i warunków życia) (XIX.2)	terminów: *rewolucja przemysłowa*, *maszyna parowa*, *manufaktura*; – zna datę udoskonalenia maszyny parowej (1763); – identyfikuje postać Jamesa Watta; – wymienia przyczyny rewolucji przemysłowej.	terminów: industrializacja, urbanizacja, kapitalizm; – identyfikuje postacie: Samuela Morse'a; – wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się dzięki zastosowaniu maszyny parowej; – omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój komunikacji.	skonstruowania telegrafu (1837); – identyfikuje postać Michaela Faradaya jako konstruktora silnika elektrycznego; – zna zasady kapitalizmu; – wskazuje na mapie państwa, na których terenie rozwinęły się w XIX w. najważniejsze zagłębia przemysłowe Europy; – przedstawia konsekwencje zastosowania maszyny parowej dla rozwoju przemysłu.	terminów: cywilizacja przemysłowa, metropolia; – przedstawia gospodarcze i społeczne skutki industrializacji; – wyjaśnia znaczenie wynalezienia elektryczności dla rozwoju przemysłu i komunikacji; – opisuje sposób działania maszyny parowej.	okoliczności narodzin przemysłu w XIX w.; – ocenia gospodarcze i społeczne skutki rozwoju przemysłu w XIX w.
3. Nowe idee polityczne	– nowe ideologie: liberalizm, konserwatyzm, socjalizm i komunizm – teoretycy nowych	– omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ideologia*, *proletariat*, *strajk*, *fabrykanci*;	− wyjaśnia znaczenie terminów: *liberalizm*, *konserwatyzm*, *socjalizm*,	– identyfikuje postacie: Henriego de Saint-Simona, Roberta Owena,	− wyjaśnia znaczenie terminów: wolna konkurencja, liberalizm	– ocenia wpływ nowych ideologii na życie społeczne i polityczne w pierwszej połowie

	ideologii – aspekty gospodarcze i społeczno-polityczne nowych ideologii – narodziny ruchu robotniczego – związki zawodowe – znaczenie terminów: *ideologia, wolna konkurencja, strajk, związek zawodowy* – postacie historyczne: Adam Smith, Edmund Burke, Robert Owen, Karol Marks	ludowy, ruch narodowy) (XXIII.4)	– wymienia ideologie społeczno- polityczne w XIX wieku.	*komunizm*, *związek zawodowy*; – identyfikuje postacie: Edmunda Burke'a, Karola Marksa, Adama Smitha; – charakteryzuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu.	Fryderyka Engelsa; – przedstawia warunki pracy dzieci w XIX wiecznych fabrykach; – przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyzmu i ruchu robotniczego.	ekonomiczny, *manifest komunistyczny*; – zna datę wydania *Manifestu komunistycznego* (1848); – wyjaśnia różnice między socjalistami i komunistami; – wyjaśnia rolę związków zawodowych w rozwoju ruchu robotniczego.	XIX w.;
Rozdział II: Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim							
1. Po upadku Księstwa Warszawskiego	– podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – podstawowe zasady ustrojowe w Królestwie Polskim, Wielkim Księstwie Poznańskim i Rzeczypospolitej Krakowskiej – sytuacja społeczno-gospodarcza Polaków w zaborach pruskim,	– charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji (XX.1) – omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem	– wyjaśnia znaczenie terminu *uwłaszczenie*; – zna datę powstania Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Wolnego Miasta Krakowa (1815); – wymienia ustalenia kongresu wiedeńskiego w	− wyjaśnia znaczenie terminów: *autonomia*, *Galicja*, *unia personalna*; – charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego; – wymienia organy władzy określone w konstytucji	– wyjaśnia znaczenie terminów: namiestnik, protektorat; − identyfikuje postacie: Aleksandra I, Wielkiego księcia Konstantego; – charakteryzuje	− zna daty: nadania wolności osobistej chłopom w zaborze pruskim (1807), zniesienia pańszczyzny w zaborze austriackim (1848); – wskazuje na mapie najważniejsze okręgi	– ocenia skutki reformy uwłaszczeniowej w zaborze pruskim; – ocenia rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego; − wymienia wady i zalety ustroju Królestwa Polskiego.

	austriackim i w Królestwie Polskim – reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego w Królestwie Polskim – reformy uwłaszczeniowe w zaborze pruskim i austriackim – znaczenie terminu: *autonomia*, *protektorat* – znaczenie terminu: *ziemie zabrane*	zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej (XX.3)	sprawie ziem polskich.	Królestwa Polskiego; – wymienia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego; – wymienia ośrodki przemysłowe w Królestwie Polskim; – wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim.	ustrój Wielkiego Księstwa Poznańskiego; – opisuje ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej; – charakteryzuje rozwój gospodarczy zaboru pruskiego i zaboru austriackiego oraz Królestwa Polskiego; – omawia proces uwłaszczania chłopów w zaborze pruskim i austriackim.	przemysłowe w Królestwie Polskim; – porównuje sytuację gospodarczą ziem polskich pod zaborami.	
2. Powstanie listopadowe	– znaczenie terminów: *cenzura*, *konspiracja, kaliszanie* – przyczyny wybuchu powstania listopadowego – przebieg powstania i charakterystyka władz powstańczych – wojna polsko-rosyjska	– przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagań i następstwa powstania (XX.2)	– wyjaśnia znaczenie terminu noc listopadowa; – zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830); – identyfikuje postać Piotra Wysockiego;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *cenzura*, *kaliszanie*, *konspiracja*, *dyktator*; – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Józefa Chłopickiego, Mikołaja I;	– zna daty: bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1831), wojny polsko-rosyjskiej (II–X 1831), bitwy pod Ostrołęką (V 1831), bitwy o Warszawę (6–7 IX 1831); – identyfikuje	– zna daty: bitwy pod Stoczkiem (II 1831), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitew pod Iganiami i Boremlem (IV 1831); – identyfikuje	– ocenia stosunek władz carskich do opozycji legalnej i nielegalnej; – ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia.

	– wielkie bitwy powstania listopadowego – walki powstańcze poza Królestwem Polskim – przyczyny klęski powstania listopadowego – znaczenie terminów: *noc listopadowa*, *detronizacja*, *dyktator* – postacie historyczne: Piotr Wysocki, Emilia Plater, Józef Sowiński, car Mikołaj I		– wymienia przyczyny powstania listopadowego.	– wymieni miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego; – omawia przyczyny klęski powstania listopadowego.	postacie: Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater; – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego; – wyjaśnia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miała detronizacja cara Mikołaja I; – opisuje przebieg nocy listopadowej – charakteryzuje poczynania władz powstańczych do wybuchy wojny polsko-rosyjskiej;	postacie: Józefa Sowińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego; – wyjaśnia, jaką rolę w życiu Królestwa Polskiego pełnił wielki książę Konstanty; – opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej; – przedstawia okoliczności powstania opozycji legalnej i cele jej działalności; – przedstawia przebieg walk powstańczych poza Królestwem Polskim.	

3. Polacy po powstaniu listopadowym	– rozmiary i znaczenie Wielkiej Emigracji – skutki powstania listopadowego w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych – represje popowstaniowe – zmiany ustrojowe w Królestwie Polskim – początki rusyfikacji – represje w zaborze pruskim – znaczenie terminów: *Statut organiczny, kontrybucja, Kościół greckokatolicki*, *rusyfikacja*, *katorga*	– charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji (XX.4) – przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagań i następstwa powstania (XX.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *Wielka Emigracja*; – identyfikuje postacie: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego; – wymienia przyczyny Wielkiej Emigracji; – wymienia główne kraje, do których emigrowali Polacy po upadku powstania listopadowego; – wskazuje przykłady polityki rusyfikacji w Królestwie Polskim po upadku powstania listopadowego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *zsyłka*, *represja*; – identyfikuje postać Zygmunta Krasińskiego; – wymienia formy działalności Polaków na emigracji; – omawia przykłady polityki władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Statut organiczny*, *kontrybucja*;	– zna datę wprowadzenia Statutu organicznego (1832); – omawia represje popowstaniowe w zaborze pruskim;	– zna daty: wprowadzenia rosyjskiego kodeksu karnego w Królestwie Polskim (1847); – opisuje działalność kulturalną Polaków na emigracji; – ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków po upadku powstania listopadowego.
4. [5.] Kultura polska pod zaborami	– kultura polska i oświata w zaborach pruskim, austriackim i w Rzeczypospolitej Krakowskiej – kultura polska po	– charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji (XX.4)	– wyjaśnia znaczenie terminu romantyzm; – identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza	– wyjaśnia znaczenie terminu: *racjonalizm*, *mesjanizm*; – identyfikuje postacie: Joachima	– identyfikuje postać: Joachima Lelewela, Artura Grottgera; – charakteryzuje	– identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Artura Grottgera, Antoniego Malczewskiego;	– zna datę: otwarcia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817), otwarcia Uniwersytetu

	rozbiorach – idee romantyzmu – osiągnięcia kultury polskiej doby romantyzmu – polski mesjanizm – początki badań historii Polski – znaczenie terminów: *racjonalizm, romantyzm*, *mesjanizm* – postacie historyczne: Fryderyk Chopin, Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Andrzej Towiański, Artur Grottger, Joachim Lelewel		Słowackiego, Fryderyka Chopina; – wymienia poglądy romantyków.	Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego; – wymienia przykłady dzieł polskich romantyków; – wymienia przykłady szkół działających w Królestwie Polskim.	warunki, w jakich ukształtował się polski romantyzm; – wyjaśnia, na czym polegał konflikt romantyków z klasykami.	– przedstawia sytuację kultury polskiej po utracie niepodległości.	Warszawskiego (1816); – ocenia wpływ romantyzmu na niepodległościowe postawy Polaków
Rozdział III: Europa i świat po Wiośnie Ludów							
1. Stany Zjednoczone w XIX wieku	– rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych – rozwój demograficzny, napływ imigrantów, osadnictwo i los rdzennych mieszkańców Ameryki Północnej – dualizm gospodarczy i polityczny Stanów Zjednoczonych w połowie XIX w.	– prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych (XXII.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *secesja*, *Północ*, *Południe*, *dyskryminacja*; – zna datę wojny secesyjnej (1861–1865); – identyfikuje postać Abrahama Lincolna; – wymienia przyczyny i skutki wojny	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna secesyjna*, *Konfederacja*, *Unia*; – zna datę wydania dekretu o zniesieniu niewolnictwa (1863); – identyfikuje postacie: Roberta Lee, Ulyssesa Granta; – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *taktyka spalonej ziemi*, *abolicjonizm*, *demokraci*, *republikanie*; – zna daty: wyboru Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), secesji Karoliny	– zna daty: bitwy pod Gettysburgiem (VII 1863), kapitulacji wojsk Konfederacji (VI 1865), ataku na Fort Sumter (IV 1861); – wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów	– ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych.

	– problem niewolnictwa i ruch abolicjonistyczny – przyczyny i przebieg wojny secesyjnej – skutki wojny domowej – znaczenie terminów: *abolicjonizm, secesja, Unia, Konfederacja*, *dyskryminacja* – postać historyczna: Abraham Lincoln		secesyjnej.	sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa; – wymienia skutki wojny secesyjnej.	Południowej (1860), powstania Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861); – opisuje przebieg wojny secesyjnej; – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny miał dekret o zniesieniu niewolnictwa; – dzieli skutki wojny secesyjnej na: społeczne, polityczne i gospodarcze.	Zjednoczonych w XIX w.; – porównuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa.	
2. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	– rola Piemontu w procesie jednoczenia Włoch – przebieg wojny z Austrią i rola Francji w procesie jednoczenia Włoch – wyprawa „tysiąca czerwonych koszul” – zjednoczenie Włoch i powstanie Królestwa	– opisuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec (XXII.1)	– zna daty: powstania Królestwa Włoch (1861), ogłoszenia powstania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871); – identyfikuje postać Giuseppe Garibaldiego; – wymienia, jakie wojny stoczono	– wyjaśnia znaczenie terminu *wyprawa „tysiąca czerwonych koszul”*; – zna daty: wojny Prus z Austrią (1866), wojny francusko-pruskiej (1870-1871); – identyfikuje	– zna daty: bitew pod Magentą i Solferino (1859), wojny Prus i Austrii z Danią (1864), bitwy pod Sadową (1866), bitwy pod Sedanem (1870); – przedstawia skutki zjednoczenia	– zna daty: wojny Piemontu z Austrią (1859), wybuchu powstania w Królestwie Obojga Sycylii (1860), zajęcia Wenecji przez Królestwo Włoch (1866), zajęcia Państwa Kościelnego przez Królestwo	– ocenia metody stosowane przez Ottona Bismarcka i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia swoich państw.

	Włoch – koncepcje zjednoczenia Niemiec – rola Prus w procesie jednoczenia Niemiec – polityka Ottona von Bismarcka – wojny Prus z Danią, Austrią i Francją oraz ich znaczenie dla poszerzania wpływów pruskich w Niemczech – proklamacja Cesarstwa Niemieckiego – znaczenie terminów: *„czerwone koszule”* – postacie historyczne: Wiktor Emanuel II, Giuseppe Garibaldi, Otto von Bismarck, Wilhelm I		podczas jednoczenia Niemiec; – wymienia wydarzenia, które doprowadziły do zjednoczenia Włoch.	postacie:, Wilhelma I, Wiktora Emanuela II, Ottona von Bismarcka; – wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Włoch odegrał Giuseppe Garibaldi; – wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Niemiec odegrał Otto von Bismarck.	Włoch i Niemiec dla Europy; – opisuje przebieg procesu jednoczenia Niemiec; – wyjaśnia, dlaczego Piemont stał się ośrodkiem jednoczenia Włoch; – omawia skutki wojen Prus z Danią i Austrią dla procesu jednoczenia Niemiec; – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej.	Włoskie (1870); − identyfikuje postacie: Henriego Dunant’a; – wskazuje na mapie etapy jednoczenia Włoch i Niemiec.	
3. Kolonializm w XIX wieku	– przyczyny ekspansji kolonialnej w XIX w. – kolonizacja Afryki – polityka kolonialna w Azji – gospodarcza i społeczna rola kolonii w XIX w. – konflikty kolonialne	– wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku (XXII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminu *kolonializm*, *metropolia*; – identyfikuje postać królowej Wiktorii; – wymienia państwa, które uczestniczyły w kolonizacji Afryki	– wyjaśnia znaczenie terminu *kompania handlowa* – wskazuje państwa, które posiadały najwięcej kolonii; – wymienia przyczyny i skutki	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ekspansja*, *eksterminacja*, *Kompania Wschodnioindyjska*; – wskazuje na mapie tereny	– wyjaśnia znaczenie terminów: *powstanie sipajów*, *wojny opiumowe*, *wojny burskie*, *powstanie bokserów*; – porównuje proces kolonizacji Afryki	– ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw.

	– imperium kolonialne Wielkiej Brytanii – znaczenie terminu *kolonializm*, *wojny burskie* – postacie historyczne: królowa Wiktoria		i Azji.	ekspansji kolonialnej.	świata, które podlegały kolonizacji pod koniec XIX w.; – wymienia przyczyny konfliktów kolonialnych; – przedstawia skutki ekspansji kolonialnej dla państw europejskich i mieszkańców terenów podbitych; – przedstawia proces kolonizacji Afryki i Azji; – wskazuje przykłady konfliktów kolonialnych.	i Azji.	
4. Przemiany polityczno-społeczne w Europie	– demokratyzacja życia politycznego – rozwój ruchu robotniczego – narodziny nurtu socjaldemokratycznego – ideologia	– wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe (XXII.4)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *system republikański*, *monarchia parlamentarna*, *demokratyzacja*;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *socjaldemokracja*, *chrześcijańska demokracja* (*chadecja*), *emancypantki*,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *nacjonalizm*, *szowinizm*, *syjonizm*;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *solidaryzm społeczny*, *społeczeństwo industrialne*, *Międzynarodówka*,	– zna datę ustanowienia 1 maja Świętem Pracy (1889); – porównuje systemy ustrojowe w XIX–wiecznej Europie.

	anarchistyczna – początki chrześcijańskiej demokracji – rozwój ideologii nacjonalistycznych – wpływ przemian cywilizacyjnych na proces emancypacji kobiet – znaczenie terminów: *społeczeństwo industrialne, anarchizm, nacjonalizm, syjonizm, emancypacja, sufrażystki* – postać historyczna: papież Leon XIII		– wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji; – wymienia nowe ruchy polityczne w Europie drugiej połowie XIX w.	*sufrażystki*; – identyfikuje postacie: Karola Marksa, Leona XIII; – wymienia postulaty emancypantek i sufrażystek.	– przedstawia założenia programowe socjalistów; – charakteryzuje założenia programowe chrześcijańskiej demokracji; – przedstawia cele i metody działania anarchistów; – omawia różnice między zwolennikami socjaldemokracji a komunistami; – wyjaśnia, jakie okoliczności wpłynęły na narodziny ruchu emancypacji kobiet.	*encyklika*; – zna datę ogłoszenia encykliki *Rerum novarum* (1891); – przedstawia wpływ ideologii nacjonalizmu na kształtowanie się rożnych postaw wobec narodu i mniejszości narodowych; – przedstawia okoliczności kształtowania się syjonizmu i jego założenia.	
5. Postęp techniczny i kultura przełomu XIX i XX wieku	– teoria ewolucji i jej znaczenie dla rozwoju nauki – rozwój nauk przyrodniczych oraz medycyny i higieny w	– wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany	– wyjaśnia znaczenie terminów: *teoria ewolucji*, *promieniowanie X*, *kultura masowa*;	− wyjaśnia znaczenie terminu *pasteryzacja*; − zna datę ogłoszenia teorii ewolucji przez	– wyjaśnia znaczenie terminów: *secesja*, *realizm*, *impresjonizm*,	− wyjaśnia znaczenie terminu: *historyzm*, *symbolizm*, *futuryzm*,	– ocenia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu; – ocenia znaczenie

	drugiej połowie XIX w. – odkrycia z dziedziny fizyki – promieniotwórczość pierwiastków – rozwój komunikacji i środków transportu – budowa wielkich kanałów morskich i ich znaczenie (Kanał Sueski i Panamski) – nowe nurty w literaturze, malarstwie, muzyce i architekturze drugiej połowy XIX w. (impresjonizm, secesja) – postacie historyczne: Karol Darwin, Maria Skłodowska-Curie, Ludwik Pasteur, bracia Wright, bracia Lumière – narodziny kultury masowej (radio, kino) – upowszechnienie sportu i kultury fizycznej – znaczenie terminów: *realizm, naturalizm, impresjonizm, historyzm, secesja*	obyczajowe (XXII.4)	– identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie; – wymienia odkrycia naukowe, przełomu XIX i XX wieku; – przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej; – wymienia nowe kierunki w sztuce i architekturze.	Karola Darwina (1859), − identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Auguste'a i Louisa Lumière, Claude Moneta, Rudolfa Diesela; – przedstawia założenia teorii ewolucji; – wskazuje wynalazki, które miały wpływ na życie codzienne; – wymienia wynalazki, które miały wpływ na rozwój medycyny i higieny.	*naturalizm*, *kubizm*; − identyfikuje postacie: Dmitrija Mendelejewa, Wilhelma Roentgena, Charelsa Dickensa, Pierre'a Curie; – charakteryzuje rozwój komunikacji i transportu; – charakteryzuje nowe kierunki w sztuce i architekturze; – wyjaśnia, czym charakteryzowało się malarstwo impresjonistów; – wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne w XIX w.; – przedstawia okoliczności upowszechnienia sportu w drugiej	*ekspresjonizm*; − zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich (1896); – identyfikuje postacie: Émile'a Zoli, Roberta Kocha, Karla Benza, Gottlieba Daimlera, – wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w.;	budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji; – wyjaśnia, w jaki sposób podglądy pozytywistów wpłynęły na literaturę i sztukę przełomu XIX i XX w.

					połowie XIX w.		
Rozdział IV: Ziemie polskie po Wiośnie Ludów							
1. Powstanie styczniowe	– początki idei pracy organicznej na ziemiach polskich – odwilż posewastopolska w Rosji i Królestwie Polskim – manifestacje patriotyczne i „rewolucja moralna" – wzrost aktywności politycznej polskiego społeczeństwa – stronnictwa polityczne w Królestwie Polskim – „biali" i „czerwoni" – polityka A. Wielopolskiego i jego reformy – bezpośrednie przyczyny i okoliczności wybuchu powstania styczniowego – wymowa i znaczenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego – przebieg i charakter	– omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną" 1861–1862 (XXI.1) – dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie (XXI.2) – omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach (XXI.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *praca organiczna*, *branka*, *dyktator*; – zna daty: wybuchu powstania (22 I 1863), ukazu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim (III 1864); – identyfikuje postać Romualda Traugutta; – wymienia założenia pracy organicznej; – określa przyczyny powstania styczniowego; – wskazuje przyczyny upadku powstania styczniowego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *„czerwoni"*, *„biali"*, *wojna partyzancka*, *ukaz*; – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza; – wymienia przykłady realizacji programu pracy organicznej; – przedstawia programy polityczne „białych" i „czerwonych"; – przedstawia reformy Aleksandra Wielopolskiego; – wskaże na mapie miejsca walk powstańczych; – omawia okoliczności i skutki wprowadzenia dekretu o	– wyjaśnia znaczenie terminu *odwilż* (*wiosna*) *posewastopolska*; − identyfikuje postacie: Jarosława Dąbrowskiego, Leopolda Kronenberga; – zna datę ogłoszenia manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863); – charakteryzuje odwilż posewastopolską w Królestwie Polskim; – wskazuje różnicę w stosunku do powstania zbrojnego między „czerwonymi" i „białymi";	– wyjaśnia znaczenie terminu *„rewolucja moralna"*; − zna daty: aresztowania Romualda Traugutta (IV 1864), objęcia dyktatury przez Mariana Langiewicza (III 1863); − identyfikuje postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Józefa Hauke-Bosaka; – wyjaśnia, jaką rolę pełniły manifestacje patriotyczne w przededniu wybuchu powstania; – porównuje	– ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego; – ocenia postawy dyktatorów powstania styczniowego.

	walk powstańczych w Królestwie Polskim i na Litwie – rola dyktatorów i Rządu Narodowego – kwestia chłopska podczas powstania styczniowego – dekret cara o uwłaszczeniu – znaczenie terminów: *„rewolucja moralna”, biali, czerwoni, branka, dyktator, państwo podziemne, wojna partyzancka* – postacie historyczne: Aleksander Wielopolski, Romuald Traugutt, Ludwik Mierosławski			uwłaszczeniu w Królestwie Polskim.	– omawia cele manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego; – wyjaśnia, jaką rolę w upadku powstania odegrała kwestia chłopska.	programy polityczne „czerwonych” i „białych”.	
2. Po powstaniu styczniowym	– represje wobec uczestników powstania styczniowego – likwidacja odrębności Królestwa Polskiego i polityka Rosji na ziemiach zabranych – polityka rusyfikacji urzędów i szkolnictwa – represje wobec Kościoła katolickiego i unickiego	– charakteryzuje formy represji popowstaniowych (XXI.4) – omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – […] germanizacja, autonomia galicyjska (XXIII.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *germanizacja*; – identyfikuje postać Michała Drzymały; – wymienia bezpośrednie represje wobec uczestników powstania	– wyjaśnia znaczenie terminów: *trójlojalizm*, *Kraj Przywiślański*, *autonomia*, *strajk szkolny*, *rugi pruskie*; – zna datę protestu dzieci we Wrześni (1901); – identyfikuje postać	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kibitka*, *tajne komplety*, *Komisja Kolonizacyjna*, *Hakata*; – identyfikuje postacie: Ottona von Bismarcka, Piotra	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Uniwersytet Latający*, *Towarzystwo Czytelni Oświatowych*, *nowela osadnicza, ustawa kagańcowa*; – zna datę ogłoszenia tzw. noweli osadniczej (1904),	– ocenia politykę caratu wobec ludności polskiej na ziemiach zabranych; – ocenia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji i germanizacji;

	– sposoby oporu Polaków przed polityką rusyfikacji – znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *Uniwersytet Latający, tajne komplety, kibitka, trójlojalizm* – polityka germanizacji w zaborze pruskim – rugi pruskie – autonomia Galicji i jej przejawy – polonizacja oświaty i rozwój kultury – postawy Polaków wobec polityki zaborców w zaborze pruskim i austriackim – świadomość narodowa Polaków pod zaborami i proces powstawania nowoczesnego narodu polskiego – znaczenie terminów: *rugi pruskie, Komisja Kolonizacyjna, Kulturkampf, ustawa kagańcowa, strajk szkolny, germanizacja, rusyfikacja*	– opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIII.2) – opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIII.3)	styczniowego; – charakteryzuje politykę germanizacji.	Marii Konopnickiej; – wymienia postawy Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji; – przedstawia przykłady rusyfikacji i germanizacji ziem zabranych; – wymienia instytucje autonomiczne w Galicji.	Wawrzyniaka; – zna daty: rozpoczęcia rugów pruskich (1885), powstania Komisji Kolonizacyjnej (1886); – omawia walkę władz carskich z polskim Kościołem; – omawia postawę Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji;	– przedstawia okoliczności nadania Galicji autonomii przez władze austriackie;	– ocenia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju polskiego życia narodowego.

	– postać historyczna: Michał Drzymała						
3. Zmiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich	– przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – specyfika sytuacji gospodarczej poszczególnych zaborów. – inne narodowości na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej – postęp cywilizacyjny na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – znaczenie terminów: *emigracja zarobkowa*, *ziemiaństwo* – postacie historyczne: Hipolit Cegielski, Ignacy Łukasiewicz, Franciszek Stefczyk	– opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIII.2) – opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminu: *emigracja zarobkowa*, *robotnicy*; – identyfikuje postać Hipolita Cegielskiego; – wyjaśnia przyczyny i wskazuje kierunki emigracji zarobkowej Polaków pod koniec XIX w.; – wymienia grupy społeczne, które wykształciły się w społeczeństwie polskim w XIX w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *burżuazja*, *inteligencja*, *ziemiaństwo*; – zna datę uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim (1864); – wymienia przykłady przedsiębiorczości Polaków w zaborze pruskim i wymienia jej przykłady; – charakteryzuje rozwój gospodarczy Galicji; – omawia przykłady przemian cywilizacyjnych na ziemiach polskich w XIX w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *asymilacja*, *spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe*; – zna datę zniesienia granicy celnej z Rosją (1851); – identyfikuje postać Franciszka Stefczyka; – przedstawia rozwój i rolnictwa w zaborze rosyjskim; – omawia rozwój Łodzi jako miasta przemysłowego; – omawia rozwój spółdzielczości w Galicji; – charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich.	– porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich trzech zaborów; – zna datę zakończenia budowy kolei warszawsko-wiedeńskiej (1848); – wyjaśnia, na czym polegał proces asymilacji Żydów i jakie były jego skutki; – opisuje przykłady przedsiębiorczości w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim;	– ocenia postawy Polaków wobec różnych problemów związanych z rozwojem gospodarczym ziem polskich pod zaborami;

4. Działalność polityczna na ziemiach polskich	– okoliczności narodzin nowych ruchów politycznych na ziemiach polskich – założenia programowe i działalność partii socjalistycznych, nacjonalistycznych i ludowych, – podziały na polskiej scenie politycznej na przełomie XIX i XX w. – przyczyny rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich oraz jej kontekst narodowy i społeczny – przebieg rewolucji lat 1905–1907 – powstanie organizacji niepodległościowych (Związek Walki Czynnej, Związek Strzelecki) – znaczenie terminów: *solidaryzm narodowy*, *antysemityzm* – postacie historyczne: Ludwik Waryński, Józef Piłsudski, Roman Dmowski	– omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy) (XXIII.4) – wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907 (XXIII.5)	– zna datę rewolucji 1905–1907; – rozwinie skrót: SDKP , SDKPiL, PPS, PSL; – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa; – wskazuje partie należące do ruchu socjalistycznego, narodowego i ludowego;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *orientacja prorosyjska*, *orientacja proaustriacka*, *krwawa niedziela*, *solidaryzm narodowy*; – zna datę krwawej niedzieli (22 I 1905); − identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Róży Luksemburg, Ignacego Daszyńskiego; – wymienia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich; – wymienia przyczyny i przebieg rewolucji 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim; – wymienia polskie organizacje niepodległościowe działające pod zaborami.	– wyjaśnia znaczenie terminu *endecja*; − zna daty: powstania Wielkiego Proletariatu (1882), Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903); – wymienia założenia programowe SDKPiL i PPS; – przedstawia założenia ruchu robotniczego i ruchu narodowego; – przedstawia okoliczności ukształtowania się orientacji politycznych Polaków na	− wyjaśnia znaczenie terminów: *Duma Państwowa*, *Macierz Szkolna*; − zna daty: powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Socjaldemokracji Królestwa i Polskiego i Litwy (1900), Stronnictwa Ludowego (1895), Polskiej Partii Socjaldemokratyczne j Galicji i Śląska (1897); − identyfikuje postacie: Stanisława Wojciechowskiego, Stanisława Stojałowskiego, Franciszka Stefczyka, Marii i Bolesława Wysłouchów; – omawia	– wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność partii politycznych na postawy Polaków pod zaborami; – ocenia skalę realizacji haseł polskich partii politycznych w XIX i na początku XX w.

	– znaczenie terminu: *organizacja paramilitarna* – postacie historyczne: Józef Mirecki, Stefan Okrzeja				początki XX w.	okoliczności narodzin ruchu robotniczego na ziemiach polskich; – wyjaśnia, dlaczego polski ruch ludowy powstał i rozwinął się w Galicji; – porównuje założenia programowe PPS i SDKPiL; – porównuje założenia programowe orientacji niepodległościowych do 1914 r.	
5. Kultura polska na przełomie XIX i XX wieku	– program polskiego pozytywizmu i jego teoretycy – znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla społeczeństwa polskiego – wzrost popularności powieści i malarstwa historycznego – Młoda Polska i jej	– opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *pozytywizm*, *praca organiczna*, *praca u podstaw*, *Młoda Polska*; − identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Władysława Reymonta, Elizy	– wyjaśnia znaczenie terminu *modernizm*; – wyjaśnia, dlaczego Galicja stała się centrum polskiej nauki i kultury; – charakteryzuje kulturę Młodej Polski; – wymienia cechy	– wyjaśnia znaczenie terminów: *literatura postyczniowa*, *skauting*; – wyjaśnia wpływ poglądów pozytywistycznych na rozwój	– wyjaśnia znaczenie terminu *ogródki jordanowskie*, − identyfikuje postacie: Henryka Jordana, Heleny Modrzejewskiej, Andrzeja Małkowskiego, Kazimierza	– ocenia skuteczność tworzenia literatury i malarstwa ku pokrzepieniu serc.

	wkład w rozwój kultury polskiej przełomu wieków – początki kultury masowej na ziemiach polskich – znaczenie terminów: *modernizm, Młoda Polska, realizm*, – postacie historyczne: Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz, Maria Konopnicka, Jan Matejko, Stanisław Wyspiański, Helena Modrzejewska		Orzeszkowej, Jana Matejki, Marii Konopnickiej, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego; – wyjaśnia, na czym polegała literatura i malarstwo tworzone ku pokrzepieniu serc; – podaje przykłady literatury i malarstwa tworzonego ku pokrzepieniu serc.	kultury masowej na ziemiach polskich przełomu XIX i XX w.	literatury; – wyjaśnia, jaką rolę miało popularyzowanie historii wśród Polaków pod zaborami.	Prószyńskiego; – wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany światopoglądowe miała klęska powstania styczniowego; – charakteryzuje sztukę polską przełomu XIX i XX w.	
Rozdział V: I wojna światowa							
1. Świat na drodze ku wojnie	– rola nowych mocarstw (Stany Zjednoczone, Niemcy i Japonia) w zmianie układu sił na świecie – wojna rosyjsko-japońska i jej znaczenie – wyścig zbrojeń – nowe rozwiązania techniczne w służbie armii – narastanie konfliktów politycznych, gospodarczych i militarnych między	– wymienia główne przyczyny wojny (XXIV.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *trójprzymierze/państwa centralne*, *trójporozumienie/ententa*; – wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza i trójporozumienia; – wskazuje cele trójprzymierza	– zna daty: zawarcia trójprzymierza (1882), powstania trójporozumienia (1907); – wymienia przyczyny narastania konfliktów między europejskimi mocarstwami; – przedstawia przykłady rywalizacji mocarstw na morzach	– wyjaśnia, jaki wpływ na ład światowy miało powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX i na początku XX w.; – opisuje okoliczności powstania trójprzymierza i trójporozumienia;		

	mocarstwami europejskimi – powstanie trójprzymierza i trójporozumienia – znaczenie terminów: *trójprzymierze*, *trójporozumienie*		i trójporozumienia; – wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń.	i oceanach;			
2. Na frontach I wojny światowej	– rola zamachu w Sarajewie dla losów Europy – działania na froncie zachodnim (bitwy nad Marną, pod Verdun) – przebieg walk na froncie wschodnim (bitwy pod Tannenbergiem i Gorlicami) – działania wojenne na morzach i ich znaczenie dla przebiegu wojny – okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny – zakończenie działań wojennych – traktat brzeski, rozejm w Compiègne – znaczenie terminów: *wojna błyskawiczna,*	– wymienia główne przyczyny wojny (XXIV.1) – omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie (XXIV.2) – charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej (XXIV.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Wojna*, *front*; – identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda Habsburga; – zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914), I wojny światowej (1914–1918), podpisania kapitulacji przez Niemcy w Compiègne (11 XI 1918); – wymienia przyczynę bezpośrednią wybuchu Wielkiej	− wyjaśnia znaczenie terminów: *ultimatum*, *wojna błyskawiczna*, *wojna pozycyjna*, *wojna manewrowa*, *nieograniczona wojna podwodna*; – zna daty: wypowiedzenia wojny Niemcom przez Stany Zjednoczone (IV 1917), podpisania traktatu brzeskiego (3 III 1918); – wskazuje na mapie państwa europejskie walczące w Wielkiej Wojnie po stronie ententy i państw centralnych;	– wyjaśnia znaczenie terminu *U– boot*, *ofensywa*; − identyfikuje postacie: Karola I Habsburga, Wilhelma II, Gawriło Principa; – przedstawia proces kształtowania się bloku państw centralnych i państw ententy; – przedstawia okoliczności kapitulacji państw centralnych.	− zna daty: przyłączenia się Włoch do ententy (1915), bitwy nad Marną (IX 1914), bitwy pod Verdun (1916), bitwy pod Ypres (1915), bitwy nad Sommą (1916), bitwy pod Tannenbergiem (VIII 1914), ogłoszenia nieograniczonej wojny podwodnej (1917); – wyjaśnia, jaki wpływ na losy wojny miała sytuacja wewnętrzna w Niemczech	− ocenia skutki ogłoszenia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej; − ocenia skutki zastosowania nowych rodzajów broni; − porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim.

	wojna pozycyjna, państwa centralne – postać historyczna: arcyksiążę Franciszek Ferdynand Habsburg		Wojny; – wymienia cechy charakterystyczne prowadzenia i przebiegu działań wojennych w czasie I wojny światowej.	– wymienia przyczyny pośrednie wybuchu Wielkiej Wojny; – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny miało wprowadzenie nowych rodzajów broni; – wskazuje przyczyny klęski państw centralnych.		i Austro- Węgrzech; – opisuje przebieg walk na froncie zachodnim i wschodnim; – przedstawia przebieg walk na Bałkanach i we Włoszech.	
3. Rewolucje w Rosji	– przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lutowej w Rosji – konflikt wewnętrzny w okresie dwuwładzy (działalność Lenina, ogłoszenie tzw. tez kwietniowych) – rewolucja październikowa i jej skutki – wojna domowa i interwencje sił ententy – następstwa polityczne i międzynarodowe rewolucji bolszewickiej i wojny domowej – znaczenie terminów:	– opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji (XXIV.4)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *bolszewicy*, *Armia Czerwona*, *łagry*; – zna daty: wybuchu rewolucji lutowej (III 1917), wybuchu rewolucji październikowej (XI 1917); – identyfikuje postać Włodzimierza Lenina; – rozwinie skrót ZSRS.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rewolucja lutowa*, *rewolucja październikowa*; – zna daty: wojny domowej w Rosji (1919–1922), powstania ZSRS (XII 1922); – identyfikuje postać Mikołaja II; − wskazuje na mapie miejsce wybuchu rewolucji lutowej oraz rewolucji październikowej;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Rada Komisarzy Ludowych*, *dwuwładza*, *Rząd Tymczasowy*, *biała gwardia*, *Czeka*, *tezy kwietniowe*; − zna datę obalenia caratu przez Rząd Tymczasowy (15 III 1917); − identyfikuje postacie: Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *eserowcy*, *mienszewicy*; − zna datę powstania Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917); − identyfikuje postacie: Aleksandra Kiereńskiego, Grigorij Rasputin; – wymienia	– ocenia skutki przewrotu bolszewickiego dla Rosji i Europy.

	mienszewicy, bolszewicy, Biała Gwardia, Armia Czerwona, Czeka – postacie historyczne: Aleksander Kiereński, Włodzimierz Lenin, Feliks Dzierżyński			– wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej; – wymienia, kto sprawuje władzę w Rosji po rewolucji październikowej.	– omawia sytuację wewnętrzną w Rosji w czasie I wojny światowej; – określa przyczyny, omawia przebieg i skutki wojny domowej w Rosji.	założenia programowe rosyjskich stronnictw politycznych; – omawia przebieg rewolucji lutowej; – charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji.	
4. Sprawa polska podczas I wojny światowej	– postawy Polaków w sytuacji nadchodzącej wojny – działania Kompanii Kadrowej i Legionów Polskich – kryzys przysięgowy i jego znaczenie – działalność polskich formacji zbrojnych u boku Rosji – powstanie Błękitnej Armii – postawa państw zaborczych wobec sprawy polskiej – Akt 5 listopada i jego znaczenie dla sprawy polskiej – stanowisko państw	– charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny (XXV.1) – ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny podczas I wojny światowej (XXV.2)	– wyjaśnia znaczenie terminu *Legiony Polskie*; – zna datę sformowania Legionów Polskich (1914), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919); – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego; – wymienia postanowienia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kryzys przysięgowy*, *Błękitna Armia*; – zna datę kryzysu przysięgowego (VII 1917); – omawia udział polskich formacji zbrojnych u boku państw centralnych i u boku ententy.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Akt 5 listopada* (*manifest dwóch cesarzy*), *Rada Regencyjna*; – zna daty: wydania manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), programu pokojowego prezydenta Wilsona (8 I 1918); – wskazuje na mapie podział ziem polskich w 1915 r.; – przedstawia	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Kompania Kadrowa*, *Legion Puławski*, *I II Brygada Legionów Polskich*; – zna daty: odezwy cara Mikołaja II (1916), powstania Rady Regencyjnej (1917), wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (6 VIII 1914), powstania Legionu Puławskiego (1914);	– porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim; – ocenia wkład Legionów Polskich w odzyskanie niepodległości przez Polaków.

	ententy w sprawie polskiej – znaczenie orędzie prezydenta T.W. Wilsona dla sprawy polskiej – udział Polaków w obradach konferencji pokojowej w Paryżu i jej decyzje w kwestii ziem polskich – znaczenie terminów: *Legiony Polskie*, *kryzys przysięgowy, Akt 5 listopada*, *Rada Regencyjna*, *linia Curzona* – postacie historyczne: Józef Haller, Ignacy Jan Paderewski, Thomas Woodrow Wilson, Roman Dmowski, Władysław Grabski		konferencji wersalskiej w sprawie polskiej.		okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie i wskazuje cele ich działalności.	– przedstawia okoliczności utworzenia wojska polskiego we Francji.	
Rozdział VI: Świat w okresie międzywojennym							
1. Świat po I wojnie światowej	– skutki społeczne, ekonomiczne i polityczne I wojny światowej – traktat wersalski i traktaty pokojowe z państwami centralnymi oraz ich postanowienia	– charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej; ocenia funkcjonowanie ładu wersalskiego (XXVI.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Liga Narodów*, *wielki kryzys gospodarczy*; – zna daty: podpisania traktatu wersalskiego	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Czwórka*, *demilitaryzacja*, *ład wersalski*, *czarny czwartek*, *New Deal*; – zna daty: obrad	– wyjaśnia znaczenie terminów: *plebiscyt*, *wolne miasto*, *mały traktat wersalski*; – charakteryzuje	– zna daty: wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów (1926), wstąpienia ZSRS do Ligi Narodów (1934) – identyfikuje	– ocenia skuteczność funkcjonowania ładu wersalskiego; – ocenia wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego na sytuację polityczną w

	– powstanie Ligi Narodów i jej znaczenie w okresie międzywojennym – powstanie nowych lub odzyskanie niepodległości przez narody europejskie (Polska, Czechosłowacja, Królestwo SHS, Litwa, Łotwa, Estonia, Finlandia, Irlandia) – konferencja w Locarno i jej postanowienia – wielki kryzys gospodarczy – przyczyny i jego skutki polityczne – znaczenie terminów: *ład wersalski, mały traktat wersalski, demilitaryzacja, państwo monoetniczne, Liga Narodów, czarny czwartek, New Deal* – postacie historyczne: Franklin Delano Roosevelt		(28 VI 1919); – wymienia państwa europejskie decydujące o ładzie wersalskim; – wymienia postanowienia traktatu wersalskiego − przedstawia zniszczenia i straty po I wojnie światowej;	konferencji paryskiej (XI 1918–VI 1919), powstania Ligi Narodów (1920), układu w Locarno (1925), czarnego czwartku (24 X 1929), wprowadzenia *New Deal* (1933); – identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta; – wskazuje na mapie państwa powstałe po I wojnie światowej; – wyjaśnia cel powstania Ligi Narodów.	postanowienia małego traktatu wersalskiego; – charakteryzuje działalność Ligi Narodów; – charakteryzuje przejawy wielkiego kryzysu gospodarczego i sposoby radzenia sobie z nim; − charakteryzuje postanowienia konferencji w Locarno.	postacie: Davida Lloyd George'a, Thomasa Wilsona, Vittorio Orlando; – omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec;	Europie; – wyjaśnia, jaką rolę w podważeniu ładu wersalskiego odegrał układ w Locarno.
2. Narodziny	– przyczyny	– charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	− wyjaśnia	– wyjaśnia	– wyjaśnia, dlaczego

faszyzmu	powojennego kryzysu demokracji – powstanie i rozwój niemieckiego narodowego socjalizmu (ideologia, działalność partii narodowosocjalistycznej) – okoliczności przejęcia władzy przez A. Hitlera, budowa państwa i społeczeństwa totalitarnego w Niemczech – represje i zbrodnie nazistów w pierwszych latach sprawowania władzy w Niemczech – znaczenie terminów: *faszyzm, narodowy socjalizm (nazizm), system monopartyjny, propaganda, totalitaryzm, autorytaryzm, antysemityzm, ustawy norymberskie, „noc długich noży”, obóz koncentracyjny, „noc kryształowa”, hitlerjugend*	oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego socjalizmu […]) (XXVI.3)	terminów: *faszyzm*, *narodowy socjalizm (nazizm)*,*obóz koncentracyjny*, *führer*; – zna daty: marszu na Rzym (1922), przejęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza (I 1933); – identyfikuje postać Adolfa Hitlera; – wymienia cechy charakterystyczne nazizmu.	terminów: *marsz na Rzym*, *antysemityzm*, *ustawy norymberskie*, *totalitaryzm*, *Gestapo*; – zna datę przyjęcia ustaw norymberskich (1935), nocy kryształowej (1938); – identyfikuje postać Josefa Goebbelsa, Heinricha Himmlera; – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Adolfa Hitlera; – charakteryzuje politykę nazistów wobec Żydów.	znaczenie terminów: *noc długich noży*, *ustawy norymberskie*, *noc kryształowa*, *totalitaryzm*; – zna daty: przejęcia przez Benita Mussoliniego funkcji premiera (1922), funkcjonowania Republiki Weimarskiej (1919–1933), przejęcia pełnej władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera (VIII 1934); – wyjaśnia, w jaki sposób naziści kontrolowali życie obywateli.	znaczenie terminów: *korporacja*, *pucz*, *indoktrynacja*; – zna daty: puczu monachijskiego (1923), podpalenia Reichstagu (II 1933); – przedstawia sytuację Niemiec po zakończeniu I wojny światowej; – omawia przyczyny popularności nazistów w Niemczech.	w Europie zyskały popularność rządy totalitarne; – ocenia zbrodniczą politykę nazistów do 1939 r.; – ocenia wpływ polityki prowadzonej przez Adolfa Hitlera na życie obywateli.

	– postacie historyczne: Adolf Hitler, Josef Goebbels, Heinrich Himmler						
3. ZSRS – imperium komunistyczne	– ekspansja terytorialna Rosji Radzieckiej – utworzenie ZSRS – okoliczności przejęcia władzy przez J. Stalina i metody jej sprawowania – funkcjonowanie gospodarki w ZSRS w okresie międzywojennym – terror komunistyczny i wielka czystka – propaganda komunistyczna – stosunki sowiecko-niemieckie w okresie międzywojennym i znaczenie współpracy tych państw – powstanie, cele i działalność Kominternu – znaczenie terminów: *stalinizm, NKWD, kult jednostki, wielka czystka, komunizm wojenny, Nowa*	– charakteryzuje oblicza totalitaryzmu ([…] systemu sowieckiego) (XXVI.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *stalinizm*, *kult jednostki*, *łagier*; – zna daty: utworzenia ZSRS (30 XII 1922), paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939); - rozwinie skrót NEP; – identyfikuje postać Józefa Stalina; – wymienia cechy charakterystyczne państwa stalinowskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Nowa Ekonomiczna Polityka*, *wielka czystka*, *NKWD*, *Gułag*; – zna datę układu w Rapallo (1922; – wyjaśnia, w jaki sposób w ZSRS realizowano kult jednostki; - rozwinie skrót NKWD; – wymienia metody stosowane przez Józefa Stalina w celu umocnienia swoich wpływów.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kołchoz*, *kolektywizacja rolnictwa*, *gospodarka planowa*, *czystka*; – zna daty: ogłoszenia NEP (1921), wielkiej czystki (1936–1938), kolektywizacji rolnictwa (1928), głodu na Ukrainie (1932–1933); - rozwinie skróty: WKP(b); – identyfikuje postacie: Wiaczesława Mołotowa, Joachima Ribbentropa; – omawia relacje między ZSRS a	– wyjaśnia znaczenie terminów: *komunizm wojenny*; – wskazuje na mapie największe skupiska łagrów; – wyjaśnia, dlaczego system komunistyczny w ZSRS jest oceniany jako zbrodniczy; – charakteryzuje reformy gospodarcze Józefa Stalina.	– ocenia politykę Stalina wobec przeciwników; – ocenia skutki reform gospodarczych wprowadzonych w ZSRS przez Stalina.

	Ekonomiczna Polityka, kolektywizacja, gospodarka planowa, Gułag, łagry – postać historyczna: Józef Stalin				Niemcami do 1939 r.		
4. Kultura i zmiany społeczne w okresie międzywojennym	– przemiany społeczne i obyczajowe po I wojnie światowej – przemiany w modzie i życiu codziennym – rozwój nauki i techniki (wynalazki, środki transportu publicznego, motoryzacja, kino, radio, telewizja) – kultura masowa i jej wpływ na społeczeństwo – nowe kierunki w architekturze i sztuce – znaczenie terminów: *emancypacja*, *kultura masowa*, *mass media, produkcja taśmowa, indoktrynacja, funkcjonalizm* – postacie historyczne: Orson Wells, Charlie Chaplin	– opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny (XXVI.1)	− wyjaśnia znaczenie terminów: *mass media*, *emancypacja*, *prawa wyborcze*; − identyfikuje postać Charliego Chaplina; – wymienia rodzaje mass mediów; − wymienia nowe nurty w architekturze i sztuce; – przedstawia społeczne skutki I wojny światowej.	– przedstawia rozwój środków komunikacji i mass mediów w okresie międzywojennym; − charakteryzuje zmiany społeczne w dwudziestoleciu międzywojennym.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *modernizm*, *dadaizm*, *surrealizm*, *futuryzm*; − identyfikuje postać Orsona Wellesa; – wyjaśnia, jakie cele przyświecały nowym trendom w architekturze i sztuce.	− wyjaśnia znaczenie terminów: *funkcjonalizm*, *socrealizm*, *indoktrynacja*; − identyfikuje postać Rudolfa Valentino ; − zna datę przyznania prawa wyborczego kobietom w Polsce (1918); – wyjaśnia i ocenia wpływ mass mediów na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym.	– ocenia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie po zakończeniu I wojny światowej.

5. Świat na drodze ku II wojnie światowej	– militaryzacja Niemiec i jej konsekwencje – znaczenie zbliżenia politycznego Włoch, Niemiec i Japonii – okoliczności *Anschlussu* Austrii – polityka ustępstw Zachodu wobec Niemiec – konferencja w Monachium i jej następstwa – Europa w przededniu wojny – aneksja Czechosłowacji, zajęcie Kłajpedy przez III Rzeszę – znaczenie terminów: *remilitaryzacja, Anschluss, państwa osi, polityka ustępstw* – postać historyczna: Neville Chamberlain	– opisuje politykę hitlerowskich Niemiec służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie (XXX.1) – charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXX.2)	– wyjaśnia znaczenie terminu: *aneksja*, *Anschluss*, *oś Berlin-Rzym-Tokio* (*państwa osi*); – identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera; – wskazuje na mapie państwa europejskie, które padły ofiarą agresji Niemiec i Włoch; – podaje przykłady łamania postanowień traktatu wersalskiego przez Hitlera.	– wyjaśnia znaczenie terminu *appeasement*; − zna daty: *Anschlussu* Austrii (III 1938), konferencji w Monachium (29–30 IX 1938); – wymienia postanowienia konferencji w Monachium.	– wyjaśnia znaczenie terminu *remilitaryzacja*; − zna daty: remilitaryzacji Nadrenii (1936), aneksji Czech i Moraw przez III Rzeszę (III 1939); – przedstawia przyczyny *Anschlussu* Austrii; – identyfikuje postać Neville'a Chamberlaina; – przedstawia proces militaryzacji Niemiec; – omawia okoliczności zwołania konferencji monachijskiej.	− zna daty: proklamowania niepodległości Słowacji (III 1939), zajęcia przez Niemcy Okręgu Kłajpedy (III 1939); – przedstawia skutki decyzji podjętych na konferencji monachijskiej.	– ocenia postawę polityków państw zachodnich na konferencji w Monachium; – ocenia skutki polityki *appeasementu* dla Europy.
Rozdział VII: Polska w okresie międzywojennym							
1. Odrodzenie Rzeczypospolitej	– sytuacja ziem polskich pod koniec I wojny światowej – powstanie lokalnych	– omawia proces formowania się centralnego ośrodka władzy	– zna daty: przekazania władzy wojskowej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną	– wyjaśnia znaczenie terminu *Tymczasowy Naczelnik Państwa*;	– wyjaśnia znaczenie terminu *nacjonalizacja*;	– przedstawia założenia programowe tymczasowych	– charakteryzuje sytuację polityczną na ziemiach polskich w pierwszym roku

	ośrodków polskiej władzy: Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego, Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie – powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga i przejęcie władzy – powołanie i pierwsze reformy rządów J. Moraczewskiego i I.J. Paderewskiego – znaczenie terminów: *Naczelnik Państwa* – postacie historyczne: Ignacy Daszyński, Jędrzej Moraczewski	państwowej (XXVIII.1) – charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego (XXVIII.1)	(11 XI 1918); – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego; – wymienia pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich; – wie, dlaczego 11 listopada stał się symboliczna datą odzyskania przez Polskę niepodległości.	− identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego; – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Piłsudskiego.	– umiejscawia w czasie powołanie rządu Moraczewskiego (18 XI 1918) oraz rządu Ignacego Jana Paderewskiego (I 1919); – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa, która zaistniała pod koniec 1918 r., wpłynęła na odzyskanie niepodległości przez Polskę.	ośrodków władzy; – przedstawia założenia programowe rządu Jędrzeja Moraczewskiego.	niepodległości; − ocenia polityczne starania Polaków w przededniu odzyskania niepodległości; − ocenia rolę, jaką odegrał Józef Piłsudski w momencie odzyskania niepodległości.
2. Kształtowanie się granic odrodzonej Polski	– spór o kształt odrodzonej Polski – koncepcje granic i koncepcje państwa R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego – konflikt polsko-ukraiński o Galicję	– przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie)	– wyjaśnia znaczenie terminu *plebiscyt*; – zna daty: Bitwy Warszawskiej (15 VIII 1920), pokoju w Rydze (18 III 1921);	− wyjaśnia znaczenie terminu *Orlęta lwowskie*; − zna daty: wybuchu powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), plebiscytu	– wyjaśnia znaczenie terminów: *linia Curzona*, *„cud nad Wisłą”*, *koncepcja inkorporacyjna*, *koncepcja federacyjna*, *„bunt”*	− zna daty: zaślubin Polski z morzem (10 II 1920), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920); – identyfikuje postać	– ocenia postawę Polaków wobec ekspansji ukraińskiej w Galicji Wschodniej; – ocenia przyczyny klęski Polski w plebiscycie na Warmii,

	Wschodnią – przebieg i skutki powstania wielkopolskiego – zaślubiny z morzem i odzyskanie Pomorza przez Polskę – wyniki plebiscytów na Warmii, Mazurach i Powiślu – wojna polsko-bolszewicka (wyprawa na Kijów, Bitwa Warszawska, pokój w Rydze i jego postanowienia) – problem Litwy Środkowej, „bunt" gen. L. Żeligowskiego i jego skutki – przyczyny wybuchu III powstania śląskiego oraz jego skutki – konflikt z Czechosłowacją o Śląsk Cieszyński – znaczenie terminów: *koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna, Orlęta Lwowskie, „cud nad Wisłą", linia*	(XXVII.2) – opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (XXVII.3)	– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego; – wymienia postanowienia pokoju ryskiego; – wymienia wydarzenia, które miały wpływ na kształt granic państwa polskiego.	na Górnym Śląsku (20 III 1921), pierwszego powstania śląskiego (1919), drugiego powstania śląskiego (1920),trzeciego powstania śląskiego (1921); – identyfikuje postacie: Lucjana Żeligowskiego, Wincentego Witosa, Ignacego Jana Paderewskiego; – wskazuje na mapie obszar Wolnego Miasta Gdańska, obszar powstania wielkopolskiego; – omawia koncepcje polskiej granicy wschodniej; – przedstawia, w jaki sposób Polska przyłączyła ziemię wileńską; – omawia przebieg i skutki powstania	*Żeligowskiego*; – zna daty: włączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922), plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), – identyfikuje postacie: Wojciecha Korfantego, Symona Petlury, Tadeusza Rozwadowskiego; – wskazuje na mapie granicę wschodnią ustaloną w pokoju ryskim; – porównuje koncepcję inkorporacyjną i federacyjną; – charakteryzuje przebieg wojny polsko-	Józefa Hallera; – charakteryzuje kształtowanie się granic odrodzonej Polski z wykorzystaniem mapy; – przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko--ukraińskiego pod koniec 1918 i 1 1919 r.; – omawia okoliczności podjęcia przez wojska polskie wyprawy kijowskiej i jej skutki; – opisuje konflikt polsko-czechosłowacki i jego skutki.	Mazurach i Powiślu; – ocenia postawę Polaków wobec walki o polskość Śląska; – omawia okoliczności zaślubin Polski z morzem.

	Curzona, bunt Żeligowskiego, plebiscyt – postacie historyczne: Symon Petlura, Lucjan Żeligowski, Wojciech Korfanty			wielkopolskiego; – omawia okoliczności plebiscytów Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku.	bolszewickiej; – wskazuje na mapie obszary plebiscytowe, zasięg powstań śląskich, – przedstawia przyczyny i skutki powstań śląskich.		
3. Rządy parlamentarne	– początki odbudowy państwowości polskiej – trudności w unifikacji państwa – postanowienia małej konstytucji z 1919 r. – ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej z 1921 r. – sytuacja międzynarodowa odrodzonego państwa na początku lat dwudziestych – sojusze z Francją i Rumunią – elekcja G. Narutowicza na prezydenta i jego zabójstwo – rząd W. Grabskiego i jego reformy	– omawia proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (XXVII.1) – charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r. (XXVIII.2) – przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (XXVIII.5)	– wyjaśnia znaczenie terminu *Naczelnik Państwa*; – zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921), wyboru Gabriela Narutowicza na prezydenta (XII 1922), układu polsko-francuskiego (II 1921),; – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego; – wymienia partie polityczne II	− wyjaśnia znaczenie terminów: *mała konstytucja*, *konstytucja marcowa*, *hiperinflacja*; − zna daty: pierwszych wyborów do sejmu ustawodawczego (I 1919), uchwalenia małej konstytucji (20 II 1919), zabójstwa prezydenta Gabriela Narutowicza (16 XII 1922); – wymienia postanowienia konstytucji marcowej;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna celna*, *system parlamentarny*, *Kresy Wschodnie*; – wymienia postanowienia małej konstytucji; – omawia okoliczności i skutki zamachu na prezydenta Gabriela Narutowicza; – charakteryzuje rządy parlamentarne w Polsce w latach	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sejm ustawodawczy*, *Zgromadzenie Narodowe*, *kontrasygnata*, *dywersja*; − identyfikuje postacie: Romana Rybarskiego, Ignacego Daszyńskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouin de Courtenaya; – charakteryzuje scenę polityczną	– ocenia rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926; – charakteryzuje wpływ słabości politycznej rządów parlamentarnych na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej.

	– charakterystyka rządów parlamentarnych w latach 1919–1926 – znaczenie terminów: *mała konstytucja, konstytucja marcowa, kontrasygnata, Kresy Wschodnie, dywersja, Korpus Ochrony Pogranicza* – postacie historyczne: Wincenty Witos, Wojciech Korfanty, Roman Rybarski, Gabriel Narutowicz, Stanisław Wojciechowski		Rzeczypospolitej; – wymienia państwa , z którymi II Rzeczypospolita zawarła sojusze.	– wymienia postanowienia sojuszy Polski z Francją i Rumunią; – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Wojciecha Korfantego, Władysława Grabskiego.	1919–1926.	II Rzeczypospolitej;	
4. Zamach majowy i rządy sanacji	– przyczyny i przejawy kryzysu rządów parlamentarnych w II Rzeczypospolitej – przebieg i skutki zamachu majowego – wybór I. Mościckiego na prezydenta – wzmocnienie władzy wykonawczej poprzez wprowadzenie noweli sierpniowej i konstytucji kwietniowej z 1935 r.	– omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego (XXVIII.3) – opisuje polski autorytaryzm (XXVIII.4) – przedstawia główne kierunki	– wyjaśnia znaczenie terminów: *zamach majowy*, *sanacja*; – zna daty: początku zamachu majowego (12 V 1926), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935); – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego,	– zna daty: traktatu polsko-radzieckiego o nieagresji (1932), polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934); – wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, autorytaryzm, konstytucja kwietniowa, polityka	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem*, *Centrolew*, *wybory brzeskie*; – zna datę dymisji rządu i prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (14 V 1926), wyborów brzeskich	– zna datę procesu brzeskiego (1932); – wyjaśnia znaczenie terminów: *partyjniactwo „cuda nad urną”*, *grupa pułkowników*; – porównuje pozycję prezydenta w konstytucjach	– charakteryzuje polski autorytaryzm na tle przemian politycznych w Europie; – ocenia zamach majowy i jego wpływ na losy II Rzeczypospolitej i jej obywateli.

	– stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej (proces brzeski, wybory brzeskie) – stosunki międzynarodowe władz sanacyjnych – koncepcja Międzymorza, polityka równowagi – relacje Polski z Niemcami i ZSRR (traktat o nieagresji z ZSRR, deklaracja o niestosowaniu przemocy z Niemcami) – śmierć J. Piłsudskiego i rywalizacja o władzę w obozie sanacji – polski autorytaryzm na tle europejskim – znaczenie terminów: *przewrót majowy, piłsudczycy, sanacja, autorytaryzm, nowela sierpniowa, BBWR, Centrolew, wybory brzeskie, proces brzeski, konstytucja kwietniowa, Bereza Kartuska*	polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (XXVIII.5)	Stanisława Wojciechowskiego; – wymienia nazwy traktatu z ZSRS i układu z Niemcami z okresu polityki równowagi;	równowagi; − identyfikuje postać Józefa Becka; – wymienia przyczyny zamachu majowego; – charakteryzuje przebieg zamachu majowego; – przedstawia postanowienia konstytucji kwietniowej.	(XI 1930); − identyfikuje postacie: Macieja Rataja, Walerego Sławka, Edwarda Rydza- Śmigłego; – opisuje skutki polityczne i ustrojowe zamachu majowego;	marcowej i kwietniowej; – charakteryzuje rządy sanacyjne; – przedstawia politykę sanacji wobec opozycji; – omawia rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego.	

	– postacie historyczne: Ignacy Mościcki, Walery Sławek, Józef Beck, Edward Rydz-Śmigły						
5. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej	– problemy gospodarki II RP (różnice w rozwoju gospodarczym ziem polskich, trudności w ich integracji, podział na Polskę A i B) – reformy gospodarcze dwudziestolecia międzywojennego – reformy W. Grabskiego (walutowa) i E. Kwiatkowskiego (budowa Gdyni oraz COP) – wielki kryzys gospodarczy w Polsce – struktura społeczna, narodowościowa i wyznaniowa II Rzeczypospolitej – polityka II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych – znaczenie terminów: *magistrala węglowa,*	– ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia (XXIX.3) – charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego (XXIX.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Polska A i Polska B*, *Centralny Okręg Przemysłowy*; – wskazuje na mapie obszar Polski A i Polski B, obszar COP-u, Gdynię; – wymienia różnice między Polską A i Polską B; - rozwinie skrót COP; – charakteryzuje społeczeństwo II Rzeczypospolitej pod względem narodowościowym; − przedstawia strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.	− wyjaśnia znaczenie terminów: *reforma rolna*, *reforma walutowa*, *hiperinflacja*, *magistrala węglowa*; – identyfikuje postacie: Eugeniusza Kwiatkowskiego, Władysława Grabskiego; – na podstawie mapy wymienia okręgi przemysłowe II Rzeczypospolitej; − omawia strukturę narodowościową i wyznaniową II Rzeczypospolitej; – wymienia reformy rządu Władysława Grabskiego; – przedstawia	– wyjaśnia znaczenie terminów: *asymilacja narodowa*, *getto ławkowe*, *hiperinflacja*; − zna daty: reformy walutowej Władysława Grabskiego (1924), rozpoczęcia budowy Gdyni (1921), rozpoczęcia budowy COP-u (1937); – wskazuje na mapie przebieg magistrali węglowej; – przedstawia problemy gospodarcze, z jakimi borykała się Polska po odzyskaniu	− zna daty: ustawy o reformie rolnej (1920 i 1925), przeprowadzenia spisów powszechnych w II Rzeczypospolitej (1921 i 1931); – opisuje sposoby przezwyciężania trudności gospodarczych przez władze II Rzeczypospolitej; – charakteryzuje politykę władz II Rzeczypospolitej wobec Ukraińców.	– ocenia wpływ reform Władysława Grabskiego na sytuacje gospodarczą II Rzeczypospolitej; – ocenia znaczenie portu gdyńskiego dla gospodarki II Rzeczypospolitej; – ocenia gospodarczą działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego; – ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych.

	reforma walutowa, Centralny Okręg Przemysłowy, asymilacja narodowa, getto ławkowe, *numerus clausus* – postać historyczna: Eugeniusz Kwiatkowski, Władysław Grabski			przyczyny budowy portu w Gdyni;	niepodległości; – omawia założenia i realizację reformy rolnej; – omawia stosunki polsko– żydowskie; – wyjaśnia, na czym polegać miała asymilacja narodowa i państwowa;		
6. Kultura i nauka II RP	– rozwój szkolnictwa w II Rzeczypospolitej – osiągnięcia polskiej nauki (filozofia, matematyka, chemia) – dorobek i twórcy polskiej kultury w dwudziestoleciu międzywojennym (literatura, poezja, malarstwo, architektura) – rozwój polskiej kinematografii – postacie historyczne: Stefan Banach, Władysław Reymont, Stefan Żeromski,	– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym (XXIX.3)	– wyjaśnia znaczenie terminu *analfabetyzm*; − identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego; – wymienia przedstawicieli polskiej literatury w dwudziestoleciu międzywojennym i ich dzieła; – wymienia nurty, które powstały w malarstwie i	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ekspresjonizm*, *impresjonizm*; − identyfikuje postacie: Zofii Nałkowskiej, Marii Dąbrowskiej, Witolda Gombrowicza, Juliana Tuwima; – omawia rozwój edukacji w II Rzeczypospolitej – wymienia osiągnięcia polskich naukowców w	– wyjaśnia znaczenie terminów: *formizm*, *modernizm*, *funkcjonalizm*; − identyfikuje postacie: Franciszka Żwirki, Stanisława Wigury; – wymienia przykłady wyższych uczelni funkcjonujących w II RP; – wymienia przedstawicieli	− wyjaśnia znaczenie terminów: *skamandryci*, *awangarda*; − zna datę reformy szkolnictwa (1932); − identyfikuje postacie: Brunona Schulza, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Hanki Ordonówny; – wymienia architektów tworzących w	– ocenia dorobek kultury i nauki polskiej w okresie międzywojennym.

	Witold Gombrowicz, Bruno Schulz, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Julian Tuwim, Zofia Nałkowska, Maria Dąbrowska, Franciszek Żwirko, Stanisław Wigura – znaczenie terminów: *analfabetyzm, awangarda, Enigma, Luxtorpeda*		architekturze.	dziedzinie nauk matematycznych.	nauk matematycznych, twórców filmu i sztuki w Polsce międzywojennej;	okresie II Rzeczypospolitej i ich osiągnięcia; – charakteryzuje kierunki w sztuce i architekturze i literaturze II Rzeczypospolitej.	
7. Schyłek niepodległości	– postawa Polski wobec decyzji konferencji monachijskiej – zajęcie Zaolzia przez Polskę – niemieckie żądania wobec Polski – stanowisko władz polskich wobec roszczeń Hitlera – zacieśnienie współpracy Polski z Francją i Wielką Brytanią – pakt Ribbentrop–Mołotow i jego konsekwencje – postawa	– przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (XXVIII.5) – charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXX.2) – wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow (XXX.3)	– zna datę paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939); – wymienia sojusze, jakie zawarła Polska w dwudziestoleciu międzywojennym; – przedstawia żądania, jakie III Rzesza wysunęła wobec Polski w 1938 r.; – wymienia postanowienia paktu Ribbentrop- Mołotow.	− wyjaśnia znaczenie terminu: *Zaolzie*, *eksterytorialność*; – zna datę zajęcia Zaolzia przez Polskę (2 X 1938); − identyfikuje postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Józefa Becka; − wskazuje na mapie: Zaolzie, obszary, które na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow miały przypaść III	– charakteryzuje stosunki polsko-radzieckie i polsko-niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym; – wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiło włączenie Zaolzia do II Rzeczypospolitej; – wyjaśnia, jakie cele przyświecały polityce zagranicznej Wielkiej Brytanii i Francji wobec Polski	− zna datę przemówienia sejmowego Józefa Becka (5 V 1939); – przedstawia przyczyny konfliktu polsko-czechosłowackiego o Zaolzie; − charakteryzuje relacje polsko-brytyjskie i polsko-francuskie w przededniu II wojny światowej; − wyjaśnia, jaki wpływ miały	– ocenia pozycję II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej; – ocenia postawę rządu polskiego wobec problemu Zaolzia.

	społeczeństwa polskiego wobec zagrożenia wybuchem wojny – postacie historyczne: Joachim von Ribbentrop, Wiaczesław Mołotow			Rzeszy i ZSRS; – omawia postawę władz II Rzeczypospolitej wobec żądań niemieckich; – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop– Mołotow.	w 1939 r.	brytyjskie i francuskie gwarancje dla Polski na politykę Adolfa Hitlera; − wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop-Mołotow.	

Rozkład opracowany przez p. Lidię Leszczyńską, oparty na programie nauczania *Wczoraj i dziś* autorstwa Tomasza Maćkowskiego